

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 57/2018-45

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. mája 2018 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca), zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Sergeja Kohuta prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátkou JUDr. Gabrielou Kľačanovou, advokátska kancelária, Andreja Kmeťa 28, Martin, vo veci namietaného porušenia čl. 1 ods. 1, čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 36 ods. 2 a čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd, čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžo 164/2015 a jeho rozsudkom z 28. septembra 2016 a takto

r o z h o d o l :

1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžo 164/2015 postupom, ako aj rozsudkom z 28. septembra 2016 porušil základné právo [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu a na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 46 ods. 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 36 ods. 2 a čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd a tiež jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10 Sžo 164/2015 z 28. septembra 2016 z r u š u j e a v e c v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Sťažnosti [REDAKOVANÉ] v časti požadujúcej priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 3 000 € (slovom tritisíc eur) od Najvyššieho súdu Slovenskej republiky n e v y h o v u j e .

4. [REDAKOVANÉ] p r i z n á v a úhradu trov konania v sume 475,05 € (slovom štyristosedemdesiatpäť eur a päť centov), ktorú je Najvyšší súd Slovenskej republiky p o v i n n ý vyplatiť na účet advokátky JUDr. Gabriely Kľačanovej, advokátska kancelária, Andreja Kmeťa 28, Martin, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Uznesením Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) č. k. II. ÚS 57/2018-16 z 25. januára 2018 bola prijatá na ďalšie konanie sťažnosť [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia čl. 1 ods. 1, čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 2 a čl. 37 ods. 3 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 Sžo 164/2015 a jeho rozsudkom z 28. septembra 2016.

2. Podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) prerokoval ústavný súd túto vec na neverejnom zasadnutí, keďže sťažovateľka v podaní z 29. marca 2018 a najvyšší súd vo vyjadrení z 21. februára 2018 vyslovili súhlas, aby sa upustilo od

ústneho pojednávania. Ústavný súd vychádzal pritom z listinných dôkazov a vyjadrení nachádzajúcich sa v jeho spise.

3. Zo sťažnosti vyplýva, že rozhodnutím Okresného úradu Martin, pozemkového a lesného odboru (ďalej len „žalovaný“) sp. zn. OÚ-MT-PLO-2014/004588-VI.-ÚRB-P z 27. novembra 2014 bolo vyslovené, že sťažovateľka ako oprávnená osoba má po pôvodných vlastníkoch právo na náhradu za pozemok parc. č. 1617 (záhrada – 677 m²), ležiaci v k. ú. [REDAKOVANÉ], zapísaný vo vložke č. 745 v podiele 3/5-iny.

O opravnom prostriedku sťažovateľky rozhodol Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 22 Sp 4/2015-22 z 24. apríla 2015 tak, že rozhodnutie žalovaného potvrdil.

Napokon rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžo 164/2015 z 28. septembra 2016 bol rozsudok krajského súdu potvrdený, pričom právoplatným sa stal 31. októbra 2016.

4. Podľa presvedčenia sťažovateľky v súdnom konaní došlo k porušeniu jej procesných práv nedodržaním princípu rovnosti účastníkov konania a požiadavky rovnosti zbraní vyplývajúcej z čl. 6 ods. 1 dohovoru. Súčasne sťažovateľka považuje právne závery konajúcich všeobecných súdov za nesprávne. Najvyšší súd sa z jej pohľadu nijako nevysporiadal s právnou argumentáciou uvedenou v riadnom opravnom prostriedku.

Rozsudku krajského súdu sťažovateľka v odvolaní vyčítala porušenie zásady rovnosti účastníkov súdneho konania. V podanej žalobe jednoznačne stanovila okruh účastníkov konania v súlade s § 250m Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) tak, že účastníčkou konania bola ona ako žalobkyňa a tiež žalovaný ako správny orgán. Konanie v správnom súdnictve je sporovým konaním a účastníctvo je vymedzené zákonom. Pokiaľ sa krajský súd domnieval, že sa konania majú ako účastníci správneho konania zúčastniť ešte ďalšie subjekty, mal o takejto skutočnosti rozhodnúť procesne čistým spôsobom, teda vydaním uznesenia o pribratí vedľajšieho účastníka do konania. Namiesto štandardného procesného postupu bol niekým do žaloby sťažovateľky len rukou dopísaný ako účastník konania Slovenský pozemkový fond, regionálny odbor Martin (ďalej len „ďalší účastník“), hoci nebol účastníkom ani pôvodného správneho konania.

Podľa názoru sťažovateľky ďalší účastník bol zriadený zákonom s oprávnením konať za štát a neznámych vlastníkov pred súdom vo veciach nehnuteľností vo vlastníctve štátu, avšak prejednávacia právna vec sem nepatrí. Je síce pravdou, že ďalší účastník poskytuje finančnú náhradu za pozemky, ku ktorým sa vlastníctvo nenavracia a za ktoré nebol poskytnutý náhradný pozemok, avšak to neznamena, že by automaticky mal byť účastníkom konania v rámci správneho súdnictva. Podľa názoru sťažovateľky ďalší účastník nie je a nemal byť účastníkom predmetného súdneho konania. Navyše jeho regionálny odbor v Martine nemá právnu subjektivitu, a preto nie je spôsobilý byť účastníkom súdneho konania.

Ak by bol ďalší účastník pribratý krajským súdom do konania právom, potom sa malo postupovať vo vzťahu voči nemu v súlade s § 42 ods. 3 druhej a tretej vety OSP, a teda mal podania adresované súdu predkladať v potrebnom počte rovnopisov a s prílohami tak, aby jeden rovnopis zostal na súde a každý účastník dostal jeden rovnopis spolu s prílohami. Napriek tomu však sťažovateľka nedostala v priebehu celého súdneho konania žiadne vyjadrenie, a to či už žalovaného, alebo ďalšieho účastníka. Všeobecné sudy rozhodli bez nariadenia pojednávania, a preto sťažovateľka nemala nijakú možnosť zaujať stanovisko k tvrdeniam a názorom žalovaného a ďalšieho účastníka. Sťažovateľke v priebehu súdneho konania boli doručené len dve písomnosti, a to prípis krajského súdu z 12. januára 2015 s výzvou predložiť jeden originál rovnopisu opravného prostriedku bez akéhokoľvek ďalšieho vysvetlenia (hoci sťažovateľka podala žalobu v dvoch rovnopisoch), ako aj prípis krajského súdu z 22. januára 2015 (výzva vyjadriť sa, či sťažovateľka súhlasí s rozhodnutím o opravnom prostriedku bez nariadenia pojednávania).

Žalovaný sa mal k žalobe sťažovateľky písomne vyjadriť podaním z 25. februára 2015 (štvrtá strana, tretí odsek rozsudku krajského súdu). Ďalej sa mal žalovaný vyjadriť aj k odvolaniu sťažovateľky z 15. mája 2015 (piata strana, štvrtý odsek rozsudku najvyššieho súdu). Ani jedno z týchto podaní sťažovateľke doručené nebolo, a teda nemala možnosť oboznámiť sa so skutkovou a právnou argumentáciou žalovaného ako protistrany v spore. Súčasne jej neboli doručené ani nijaké vyjadrenia ďalšieho účastníka. Podľa presvedčenia sťažovateľky takýmto procesným postupom porušil najvyšší súd princíp rovnosti účastníkov konania, resp. rovnosti zbraní v jej neprospech.

Sťažovateľka nesúhlasí ani s právnym posúdením veci zo strany konajúcich všeobecných súdov, ktoré dospeli k záveru, že Slovenská republika – Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky nie je povinnou osobou podľa § 4 ods. 1 zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov (ďalej len „reštitučný zákon“). V roku 2002 bola vlastníčkou sporného pozemku Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., ktorá je podľa právneho názoru najvyššieho súdu subjektom súkromného práva ako právnická osoba. S takýmto právnym názorom sa však sťažovateľka nestotožňuje. Ide totiž o verejno-právnu inštitúciu na vykonávanie verejného zdravotného poistenia, ktorá je subjektom verejného práva. Štát je právnickou osobou korporatívneho typu, a preto ustanovenia Občianskeho zákonníka o právnickej osobe nie je možné priamo použiť na štát tak, ako to urobil najvyšší súd. Nemožno preto prisvedčiť tomu, že nebolo kontinuálne zachované vlastníctvo štátu k spornej nehnuteľnosti. V skutočnosti bola splnená podmienka podľa § 3 ods. 1 písm. j) reštitučného zákona na navrátenie vlastníctva v prospech sťažovateľky.

5. Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd o jej sťažnosti nálezom takto rozhodol:

„1. Najvyšší súd Slovenskej republiky v súdnom konaní vedenom pod sp. zn.: 10Sžo/164/2015 porušil základné právo sťažovateľky [REDAKOVANÉ]... na súdnu a inú právnu ochranu podľa Článku 46 ods. (1) Ústavy Slovenskej republiky a Článku 36 ods. (1) Listiny základných práv a slobôd, Článku 46 ods. (2) Ústavy Slovenskej republiky a Článku 36 ods. (2) Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivý proces podľa Článku 6 ods. (1) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v spojení s Článkom 1 ods. (1) Ústavy Slovenskej republiky, na rovnosť účastníkov konania podľa Článku 47 ods. (3) Ústavy Slovenskej republiky a Článku 37 ods. (3) Listiny základných práv a slobôd a základného práva vlastniť majetok podľa Článku 20 ods. (1) Ústavy Slovenskej republiky v spojení s právom pokojne užívať svoj majetok podľa Článku 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Ústavný súd Slovenskej republiky Rozsudok Najvyššieho súdu zo dňa 28.09.2016, sp. zn.: 10Sžo/164/2015 zrušuje v celom rozsahu a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

3. ██████████ priznáva Ústavný súd SR primerané finančné zadostučinenie vo výške 3.000,00 EUR (slovom: tritisíc euro), ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky... povinný vyplatiť sťažovateľke do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti tohto nálezu.

4. ██████████... priznáva právo na náhradu trov právneho zastúpenia vo výške 312,34 EUR (slovom: tristodvanásť euro a tridsaťštyri centov) za dva úkony právnej služby á 147,33 EUR + dvakrát režijný paušál á 8,84 EUR (úkony právnej služby: 1/ príprava a prevzatie zastúpenia dňa 01.01.2017; 2/ sťažnosť zo dňa 02.01.2017), ktorú je Najvyšší súd SR povinný vyplatiť na účet JUDr. Gabriely Klačanovej, advokátky... do dvoch mesiacov odo dňa právoplatnosti tohto nálezu.“

6. Z vyjadrenia predsedníčky najvyššieho súdu č. k. KP 3/2018-8 z 21. februára 2018, doručeného ústavnému súdu 28. februára 2018, vyplýva, že sťažnosť považuje za nedôvodnú a žiada, aby bola v prijatej časti zamietnutá. Pokiaľ sťažovateľka namietala pribratie ďalšieho účastníka do konania bez rozhodnutia, najvyšší súd túto námietku nepovažoval za právne relevantnú s odkazom na § 212 ods. 3 v spojení s § 246c ods. 1 OSP, pretože nešlo o vadu majúcu za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Je síce pravdou, že nešlo o osobu, ktorá mala byť účastníkom konania zo zákona, ale ďalší účastník poskytuje náhradu za pozemky, ku ktorým sa nevracia vlastníctvo, a preto nie je zrejmé, prečo by jeho vstupom do konania malo byť dotknuté procesné právo sťažovateľky. Navyše ďalší účastník nepredložil v konaní žiadne vyjadrenie, ku ktorému by sťažovateľka mohla zaujať stanovisko. Pokiaľ ide o vyjadrenie žalovaného k odvolaniu sťažovateľky proti rozsudku krajského súdu, najvyšší súd akceptoval stanovisko krajského súdu o nezaslaní vyjadrenia právnej zástupkyňi sťažovateľky z dôvodu, že sa v ňom len konštatuje procesný postup správneho orgánu pred vydaním rozhodnutia, dôvody napadnutého rozhodnutia totožné s odôvodnením rozhodnutia a procesné návrhy v konaní pred súdom, pričom k samotným odvolacím námietkam sťažovateľky sa žalovaný nevyjadril. Ani ďalšiu námietku sťažovateľky týkajúcu sa právneho posúdenia veci a tvrdenia, že najvyšší súd sa nijako nevysporiadal s právnou argumentáciou uvedenou v riadnom opravnom prostriedku, nebolo možné považovať za opodstatnenú. Sťažovateľka v odvolaní proti rozsudku krajského súdu neuviedla žiadne nové skutočnosti ani argumenty, s ktorými by sa už krajský súd nebol dostatočne vysporiadal v odôvodnení svojho rozhodnutia, s ktorým sa najvyšší súd v celom

rozsahu stotožnil.

7. Z repliky právnej zástupkyne sťažovateľky z 29. marca 2018, doručenej ústavnému súdu elektronicky toho istého dňa a poštou 3. apríla 2018, ktorou reaguje na vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu, vyplýva, že s názorom predsedníčky najvyššieho súdu nesúhlasí. Ani jedna zo zákonných definícií účastníka správneho konania podľa § 14 Správneho poriadku sa na ďalšieho účastníka nevzťahuje, pričom nie je prípustné, aby do žalobného návrhu niekto rukou dopisoval ďalších účastníkov konania, keďže ide o sporové konanie a okruh účastníkov určuje výlučne ten, kto podáva žalobný návrh. K argumentácii najvyššieho súdu v súvislosti s nedoručením vyjadrenia žalovaného k odvolaniu sťažovateľky proti rozsudku krajského súdu treba uviesť, že sťažovateľke v priebehu súdneho konania nebolo doručené nielen vyjadrenie žalovaného k jej odvolaniu, ale ani žiadne iné jeho vyjadrenia, hoci žalovaný sa mal vyjadriť aj k žalobnému návrhu podaním z 25. februára 2015, teda nielen k odvolaniu sťažovateľky z 15. mája 2015. Keďže súdne konanie prebiehalo na oboch stupňoch bez nariadenia pojednávania, sťažovateľka nemala nijakú možnosť zaujať stanovisko k podaniam žalovaného. Je nepochybné, že obe vyjadrenia žalovaného predstavovali riadnu skutkovú a právnu argumentáciu a neboli zistené žiadne osobitné okolnosti, s prihliadnutím na ktoré by vyjadrenia žalovaného nemali byť sťažovateľke doručované. Dosiaľ taktiež nebolo preukázané, či prípadné vyjadrenie sťažovateľky k podaniam žalovaného by mohlo alebo nemohlo mať vplyv na výsledok súdneho konania. Toto je dôležité v kontexte s tým, že žalovaný nepredložil súdu kompletný administratívny spis. Predložil 2 šanóny označené číslom 168 (jeden označený ako č. 1 a druhý označený ako č. 2). Šanón označený číslom 1 začínal listinou označenou v pravom hornom rohu ceruzou ako číslo 18, nasledovali listiny č. 19, 20, 21 atď. Číselné označenie listín v šanóne č. 1 nekorešpondovalo s predloženým sumárom. Šanón označený číslom 2 nemal číslovanie jednotlivých listín vôbec. Jednotlivé listiny v oboch šanónoch boli uložené voľne, bez ich riadnej žurnalizácie a bolo možné s nimi manipulovať (vyberať ich alebo vkladať ich do jednotlivých šanónov). Z ustálenej judikatúry najvyššieho súdu vyplýva, že pod pojmom administratívny spis je potrebné rozumieť plný, zažurnalizovaný a originálny zväzok listín týkajúcich sa prejednávanej veci vrátane originálov dokladov o doručení rozhodnutí. Nárok sťažovateľky bol uplatnený v decembri 2004, pričom

žalovaný každý rok prideluje neukončenému správne konaniu nové číslo. Predložený administratívny spis bol jednoznačne neúplný, čo bolo v rozpore s § 250d ods. 1 OSP a má za následok nepreskúmateľnosť správneho rozhodnutia a jeho zrušenie podľa § 250j ods. 3 OSP. Toto sťažovateľka namietala aj v odvolaní proti rozsudku krajského súdu, avšak najvyšší súd sa touto jej argumentáciou vôbec nezaoberal a nevysporiadal sa s ňou. Sťažovateľka trvá aj na námietke nesprávneho právneho posúdenia veci. Poukazuje na to, že Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., je verejnoprávnou inštitúciou a je subjektom verejného práva, pričom štát sa podieľa na zabezpečení jej platobnej schopnosti poskytnutím návratnej finančnej výpomoci do výšky 100 % jej platobnej neschopnosti. Jej jediným a výlučným akcionárom je Slovenská republika v zastúpení Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky. Štát je právnickou osobou korporatívneho typu, a preto ustanovenia Občianskeho zákonníka o právnickej osobe nie je možné na štát priamo použiť tak, ako to urobil najvyšší súd. Štát sa môže stať aj účastníkom obchodných záväzkových vzťahov. Pod právny režim tretej časti Obchodného zákonníka je možné podriaďiť aj záväzkové vzťahy so štátom za predpokladu, že sa týkajú zabezpečovania verejných potrieb alebo vlastnej prevádzky. Podľa § 261 ods. 2 Obchodného zákonníka sa treťou časťou Obchodného zákonníka spravujú záväzkové vzťahy medzi štátom, samostatnou územnou jednotkou alebo právnickou osobou zriadenou zákonom ako verejnoprávnou inštitúciou, ak sa týkajú zabezpečovania verejných potrieb alebo vlastnej prevádzky. Na tento účel je za štát potrebné považovať aj štátne organizácie pri uzatváraní zmlúv, z obsahu ktorých vyplýva uspokojovanie verejných potrieb alebo vlastnej prevádzky. Sťažovateľka na základe týchto argumentov namieta záver, že nebolo kontinuálne zachované vlastníctvo štátu k parcele tvoriacej predmet reštitúcie. Podľa jej presvedčenia v skutočnosti je splnená podmienka na navrátenie vlastníctva k parcele v jej prospech. Žiada tiež priznať náhradu trov konania vo výške 475,05 €.

8. Ústavný súd doručil sťažnosť, uznesenie č. k. II. ÚS 57/2018-16 z 25. januára 2018, vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu a repliku sťažovateľky žalovanému, aby sa aj on mohol vyjadriť vo veci samej, keďže konečným rozhodnutím najvyššieho súdu by mohol byť dotknutý na svojich právach.

Z vyjadrenia žalovaného z 20. apríla 2018, doručeného ústavnému súdu elektronicky toho istého dňa, vyplýva, že predmet reštitúcie je vo vlastníctve právnickej osoby, ktorú nemožno považovať za povinnú osobu, a preto bolo sťažovateľke priznané právo na náhradný pozemok.

II.

9. Z rozsudku krajského súdu č. k. 22 Sp 4/2015-22 z 24. apríla 2015 vyplýva, že ním bolo potvrdené rozhodnutie žalovaného. Podľa konštatovania krajského súdu sa žalovaný 25. februára 2015 vyjadril k opravnému prostriedku sťažovateľky, pričom zotrval na skutkových zisteniach a právnom posúdení uvedených v jeho napadnutom rozhodnutí.

10. Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžo 164/2015 z 28. septembra 2016 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok krajského súdu č. k. 22 Sp 4/2015-22 z 24. apríla 2015.

Podľa konštatovania najvyššieho súdu žalovaný sa vo vyjadrení k odvolaniu sťažovateľky plne stotožnil s rozsudkom krajského súdu a navrhol ho potvrdiť.

Podľa názoru najvyššieho súdu, keďže sporná nehnuteľnosť je vo vlastníctve právnickej osoby, ktorá nie je v zmysle § 4 ods. 1 reštitučného zákona povinnou osobou na vydanie nehnuteľnosti, nie sú splnené podmienky na postup podľa § 6 ods. 1 písm. a) reštitučného zákona. Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., kúpnu zmluvou z 25. januára 2002 sporné pozemky predala Daňovému riaditeľstvu Slovenskej republiky. Je preto zrejmé, že k prevodu vlastníctva došlo pred účinnosťou reštitučného zákona, a preto sa na tento prevod nevzťahoval blokačný § 4 ods. 2 reštitučného zákona. V prípade, že Všeobecná zdravotná poisťovňa, a. s., ako právnická osoba predala pred účinnosťou reštitučného zákona spornú nehnuteľnosť do vlastníctva štátu, Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky je len jej správca, pričom išlo o klasický prevod medzi rovnocennými subjektmi. V takom prípade sa v zmysle § 21 Občianskeho zákonníka hľadá na štát ako na právnickú osobu. Ak teda pred účinnosťou reštitučného zákona nadobudol štát vlastníctvo od tretej osoby, potom má status právnickej osoby podľa § 6 ods. 1 písm. a) reštitučného zákona a správca nie je povinnou osobou v zmysle § 4 ods. 1, čo má za následok priznanie náhrady za nehnuteľnosť, nie teda jej vrátenie *in natura*.

Námietky sťažovateľky týkajúce sa pribratia ďalšieho účastníka do konania bez rozhodnutia krajského súdu, ako aj nedoručenia vyjadrenia žalovaného k podanému opravnému prostriedku treba považovať za dôvodné, avšak uvedený nesprávny postup krajského súdu nebol spôsobilý spochybniť vecnú správnosť rozhodnutia, a preto sa na to s odkazom na § 212 ods. 3 OSP neprihliadlo.

Ďalšiu námietku, podľa ktorej je štát právnickou osobou korporatívneho typu, v dôsledku čoho ustanovenia Občianskeho zákonníka o právnickej osobe nie je možné na štát priamo použiť, bolo potrebné vyhodnotiť ako nedôvodnú s poukazom na § 21 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého pokiaľ je účastníkom občiansko-právnych vzťahov štát, je právnickou osobou. Z uvedeného je teda zrejmé, že ustanovenia Občianskeho zákonníka je možné použiť aj v súvislosti so štátom.

V súvislosti s námietkou sťažovateľky týkajúcou sa kompletnosti a usporiadanosti predloženého administratívneho spisu treba uviesť, že je na posúdení krajského súdu, či predložený administratívny spis je kompletný a obsahuje všetky listiny, na základe ktorých môže rozhodnúť vo veci. Po preskúmaní administratívneho spisu dospel najvyšší súd k rovnakému záveru ako krajský súd, a to, že predložený spis umožňuje preskúmanie rozhodnutia žalovaného, ako aj konania, ktoré predchádzalo jeho vydaniu, a preto vyhodnotil námietku sťažovateľky ako bezpredmetnú.

Rozsudok najvyššieho súdu nadobudol právoplatnosť podľa doložky právoplatnosti 31. októbra 2016.

11. Zo spisu krajského súdu sp. zn. 22 Sp 4/2015, ktorý si ústavný súd zadovážil, vyplývajú tieto relevantné skutočnosti:

Z titulnej strany riadneho opravného prostriedku sťažovateľky z 8. januára 2015 podaného krajskému súdu proti rozhodnutiu žalovaného (konanie vedené pod sp. zn. 22 Sp 4/2015) vyplýva, že pod rubrikou „*Odporca: Okresný úrad Martin...*“ je rukou dopísané „*Za účasti: SPF, ROMT, gen. čl. 5 pv*“.

Z podania žalovaného sp. zn. OÚ-MT-PLO-2015/000906-URB-P z 25. februára 2015, označeného ako „[REDAKOVANÉ] – vyjadrenie k odvolaniu“, doručeného krajskému súdu 27. februára 2015, vyplýva, že žalovaný zaujíma stanovisko k riadnemu opravnému prostriedku sťažovateľky (žalobe) podanému krajskému súdu proti rozhodnutiu žalovaného.

Po uvedení procesného postupu sa žalovaný zameriava na odôvodnenie svojho právneho názoru, podľa ktorého sťažovateľka nemá nárok na vrátenie vlastníckeho práva, ale iba na náhradné plnenie.

Z podania žalovaného sp. zn. OÚ-MT-PLO-2015/000906-URB-P z 29. mája 2015, označeného ako „[REDAKOVANÉ] – vyjadrenie k odvolaniu“, doručeného krajskému súdu 1. júna 2015, vyplýva, že žalovaný sa vyjadruje k odvolaniu sťažovateľky z 15. mája 2015 proti rozsudku krajského súdu. Žalovaný sa plne stotožňuje s rozsudkom krajského súdu a žiada, aby odvolací orgán tento rozsudok potvrdil a nepriznal mu náhradu trov konania.

12. Z predkladacej správy krajského súdu č. k. 22 Sp 4/2015-32 z 8. júna 2015, adresovanej najvyššiemu súdu a doručenej 15. júna 2015, vyplýva vyjadrenie samosudkyne v tomto znení: *«Podanie odporcu nazvané „Vyjadrenie k odvolaniu“ nebolo doručené právnej zástupkyňi navrhovateľky z dôvodu, že sa v ňom v bodoch 1. - 3. konštatuje len procesný postup správneho orgánu pred vydaním rozhodnutia, dôvody napadnutého rozhodnutia totožné s odôvodnením rozhodnutia a procesné návrhy v konaní pred súdom. K samotným odvolacím námietkam navrhovateľky sa odporca vo „Vyjadrení k odvolaniu“ nevyjadril.»*

III.

13. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy,

ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

14. Podľa čl. 46 ods. 2 ústavy kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nesmie byť vylúčené preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd.

Podľa čl. 47 ods. 3 ústavy všetci účastníci sú si v konaní podľa ods. 2 rovní.

Podľa čl. 36 ods. 2 listiny kto tvrdí, že bol ukrátený na svojich právach rozhodnutím orgánu verejnej správy, môže sa obrátiť na súd, aby preskúmal zákonnosť takého rozhodnutia, ak zákon neustanoví inak. Z právomoci súdu však nemožno vylúčiť preskúmanie rozhodnutí týkajúcich sa základných práv a slobôd podľa listiny.

Podľa čl. 37 ods. 3 listiny všetci účastníci sú si v konaní rovní.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

15. Sťažovateľka namieta, že aj ďalší účastník, ktorého ona za účastníka neoznačila, bol za účastníka konania všeobecnými súdmi považovaný, a to bez riadneho procesného postupu (vydania príslušného uznesenia), pričom jej nikdy nebolo doručené žiadne vyjadrenie ďalšieho účastníka. Ďalej uvádza, že hoci žalovaný (podľa obsahu rozsudkov krajského súdu a najvyššieho súdu) sa dvakrát vo veci vyjadril (25. februára 2015 a 29. mája 2015), ani jedno z týchto vyjadrení jej doručené nebolo. Nesúhlasí napokon ani s právnym záverom, podľa ktorého nemožno Slovenskú republiku – Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky považovať za povinnú osobu podľa § 4 ods. 1 reštitučného zákona, keďže právneho predchodcu – Všeobecnú zdravotnú poisťovňu, a. s., treba považovať za subjekt súkromného práva ako právnickú osobu. Nad rámec námietok uvedených v sťažnosti v rámci repliky z 29. marca 2018, ktorou reagovala na vyjadrenie predsedníčky

najvyššieho súdu, ešte poukázala na to, že žalovaným predložený administratívny spis, z ktorého všeobecné súdy vychádzali, nebol úplný a usporiadaný predpísaným spôsobom.

16. Predsedníčka najvyššieho súdu poukazuje na to, že pribratie ďalšieho účastníka bez vydania príslušného uznesenia nemohlo mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Navyše ďalší účastník nepredložil v konaní žiadne vyjadrenie. Pokiaľ ide o vyjadrenie žalovaného k odvolaniu sťažovateľky proti rozsudku najvyššieho súdu, treba akceptovať stanovisko krajského súdu uvedené v predkladacej správe. S argumentmi sťažovateľky týkajúcimi sa nesprávneho právneho posúdenia jej reštitučných nárokov sa krajský súd a najvyšší súd dostatočne vysporiadali.

17. Žalovaný zdôrazňuje správnosť vlastného právneho posúdenia reštitučného nároku sťažovateľky.

18. Podľa názoru ústavného súdu nedoručenie vyjadrenia žalovaného z 25. februára 2015, ktorým reagoval v konaní vedenom krajským súdom na obsah riadneho opravného prostriedku sťažovateľky, sťažovateľke, ako aj jeho vyjadrenia z 29. mája 2015, ktorým reagoval na odvolanie sťažovateľky, sa javí z ústavnoprávneho hľadiska ako neakceptovateľné.

Rovnosť zbraní je inherentným prvkom spravodlivého procesu. Právo na spravodlivý proces zaručené čl. 6 ods. 1 dohovoru zahŕňa právo, aby každá strana občianskeho súdneho konania mala primeranú možnosť brániť svoju záležitosť pred súdom za podmienok, ktoré ju podstatne neznevýhodňujú v pomere k druhej strane (Ankerl c. Švajčiarsko z 23. 10. 1996). Rovnaký princíp vyplýva aj z čl. 47 ods. 3 ústavy.

Jedným z prvkov spravodlivého procesu v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru je jeho kontradiktórny charakter. Každá strana musí v zásade mať možnosť nielen predložiť dôkazy a argumenty, ktoré považuje za nutné na to, aby jej požiadavky uspeli, ale aj zoznámiť sa s každým dokladom a pripomienkou predloženou súdu pre účely ovplyvnenia jeho rozhodnutia a vyjadriť sa k nim (Mantovanelli c. Francúzsko).

Súdne rozhodnutie je výsledkom konfrontácie medzi stranami, z ktorých každá musí mať možnosť vyjadriť sa a popierať požiadavky, dôkazy a argumenty druhej strany. Kontradiktórny spor znamená možnosť strany popierať (*contra dicere*) požiadavky a argumenty druhej strany a právo na to, aby sa vypočuli jej argumenty a návrhy.

Požiadavka, aby účastníci súdneho konania mali príležitosť oboznámiť sa so všetkými predloženými dôkazmi a podanými vyjadreniami a reagovať na ne, sa vzťahuje na konanie o opravných prostriedkoch rovnako, ako aj na konanie pred prvostupňovým súdom, a to bez ohľadu na to, že v podaní neboli uplatnené žiadne nové argumenty (Hudáková a ďalší c. Slovenská republika).

Právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov treba považovať za súčasť práva na spravodlivé súdne konanie. Pritom nie je podstatné, či podľa názoru všeobecného súdu ide o podanie skutkovo a právne významné alebo bezvýznamné, pretože túto skutočnosť posudzuje výlučne druhý účastník konania. Ten rozhodne o tom, aké stanovisko zaujme (I. ÚS 230/03, IV. ÚS 186/09, II. ÚS 18/2013, II. ÚS 148/2014, II. ÚS 32/2016, Trančíková c. Slovenská republika).

19. Medzi účastníkmi konania je nesporné, že vyjadrenia žalovaného sťažovateľke, resp. jej právnej zástupkyne doručené neboli a o ich existencii sa preto dozvedela až z doručených rozsudkov krajského súdu a najvyššieho súdu. Najvyšší súd v súvislosti s nedoručením druhého (odvolacieho) vyjadrenia žalovaného poukazuje na to, že toto vyjadrenie žiadnu meritórnu argumentáciu neobsahovalo. K nedoručeniu skoršieho (prvostupňového) vyjadrenia žiadne stanovisko nezaujal.

20. Aplikujúc citované zovšeobecňujúce právne závery z rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva a ústavného súdu, treba dospieť k záveru, že nedoručením vyjadrení žalovaného sťažovateľke došlo k porušeniu jej základného práva na súdnu ochranu, resp. jej základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 46 ods. 2 a čl. 47 ods. 3 ústavy, resp. čl. 36 ods. 2 a čl. 37 ods. 3 listiny, ale zároveň aj k porušeniu jej práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v súvislosti s princípom rovnosti zbraní a kontradiktórnosti konania (bod 1 výroku nálezu).

21. Za nedôvodné považuje ústavný súd ďalšie námietky sťažovateľky týkajúce sa tvrdeného porušenia čl. 46 ods. 2 a čl. 47 ods. 3 ústavy, čl. 36 ods. 2 a čl. 37 ods. 3 listiny, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Bez riešenia otázky, či ďalší účastník bol do konania krajským súdom prizvaný právom alebo neprávom a či sa tak stalo procesne správnym spôsobom, treba z pohľadu ústavného súdu konštatovať, že samotná skutočnosť, že ďalší účastník bol do veci zaangażovaný, hoci sa tak prípadne nemalo stať, resp. malo k tomu dôjsť iným spôsobom, nemá z ústavnoprávneho hľadiska vo vzťahu k sťažovateľke relevanciu. Samotným pribratím ďalšieho účastníka totiž bez ďalšieho nemohlo dôjsť k porušeniu označených práv sťažovateľky. K tomu by došlo napríklad vtedy, keby sa ďalší účastník vo veci vyjadril a toto vyjadrenie by nebolo sťažovateľke doručené, k čomu však nedošlo. Napokon v tejto súvislosti treba poznamenať, že sťažovateľka ani neuvádza, v čom konkrétne boli jej označené práva pribratím ďalšieho účastníka porušené.

22. Nemožno súhlasiť ani s námietkou nesprávneho právneho posúdenia reštitučného nároku sťažovateľky, ktorej nebolo priznané právo na naturálnu reštitúciu, ale len právo na pridelenie náhradného pozemku do jej vlastníctva. Najvyšší súd podľa názoru ústavného súdu dostatočne presvedčivým a ústavne konformným spôsobom vysvetlil, prečo nebolo možné považovať vlastníctvo štátu k predmetu reštitúcie za kontinuálne zachované v inkriminovanom čase. Keďže prijatá interpretácia príslušných zákonných ustanovení zo strany najvyššieho súdu sa javí ako ústavne konformná, nebolo dôvodu, aby ústavný súd do jeho záverov zasiahol. Interpretácia a aplikácia zákonov je totiž v primárnej právomoci všeobecných súdov. Skutočnosť, že je možná aj odlišná (tiež ústavne konformná) interpretácia, neznamená bez ďalšieho porušenie označených práv sťažovateľky.

23. Hoci to sťažovateľka v podanej sťažnosti nenamietala, v replike na vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu vytkla najvyššiemu súdu, že sa vo svojom rozsudku vôbec nezaoberal jej odvolacou námietkou nekompletnosti administratívneho spisu predloženého žalovaným krajskému súdu a nevysporiadal sa s touto námietkou.

Bez toho, aby sa ústavný súd zaoberal otázkou včasnosti uplatnenia tejto námietky, treba uviesť, že námietka, tak ako je formulovaná, je v rozpore so skutočnosťou. Najvyšší súd sa vo svojom rozsudku touto námietkou zaoberal a zaujal k nej konkrétne stanovisko. Sťažovateľka bez toho, aby sa pokúsila s týmto stanoviskom vecne polemizovať, tvrdí v rozpore so skutočnosťou, že najvyšší súd žiadne stanovisko nezaujal. Za tohto stavu nemá ústavný súd nijaký argumentačný podklad od sťažovateľky na to, aby do príslušných záverov najvyššieho súdu zasiahol.

24. Keďže ústavný súd vyslovil porušenie čl. 46 ods. 2 a čl. 47 ods. 3 ústavy, čl. 36 ods. 2 a čl. 37 ods. 3 listiny, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru v konaní vedenom najvyšším súdom pod sp. zn. 10 Sžo 164/2015, nebolo už potrebné osobitne sa zaoberať namietaným porušením čl. 1 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 1 dodatkového protokolu.

25. Podľa § 56 ods. 2 prvej vety zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší.

Podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže vec vrátiť na ďalšie konanie.

Na základe citovaných ustanovení ústavný súd zrušil rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžo 164/2015 z 28. septembra 2016 a vec vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku nálezu).

V ďalšom konaní bude najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu.

26. Nebolo možné vyhovieť požiadavke sťažovateľky na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 3 000 € od najvyššieho súdu (bod 3 výroku nálezu).

Vyslovením porušenia označených práv sťažovateľky, zrušením rozsudku najvyššieho súdu a následným vrátením veci na ďalšie konanie bola sťažovateľke poskytnutá dostatočná ochrana jej práv a pre ňu škodlivé účinky rozsudku najvyššieho súdu boli takto odstránené. Neprichádzalo preto do úvahy priznať ešte navyše požadované finančné zadosťučinenie.

27. Sťažovateľke vznikli trovy konania v dôsledku zastúpenia advokátkou a výšku týchto trov vyčíslila v sume 475,05 €.

Podľa názoru ústavného súdu patrí sťažovateľke náhrada trov jej právneho zastúpenia vo vyčíslenej výške, teda v požadovanej sume 475,05 €. Ide o dva úkony právnych služieb advokátky v roku 2017 (prevzatie a príprava zastupovania, sťažnosť) v sume po 147,33 €, jeden úkon právnych služieb v roku 2018 (replika na vyjadrenie predsedníčky najvyššieho súdu) vo výške 153,50 € a napokon režijný paušál v sume dvakrát po 8,84 € a raz vo výške 9,21 €. Celkove je najvyšší súd preto povinný zaplatiť sťažovateľke čiastku 475,05 € na účet jej právnej zástupkyne (bod 4 výroku nálezu).

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výrokovej časti tohto rozhodnutia.

28. Vzhľadom na čl. 133 časť vety pred bodkočiarkou ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2018